

תוכן העניינים

מבוא.....2

פרק 1 : תכנית ההתנתקות

א. רקע.....4

ב. הליך ההתנתקות.....5

ג. השפעות התוכנית.....6

פרק 2 : שינוי אידיאולוגי.....10

פרק 3 : משבר האמון.....15

סיכום.....20

ביבליוגרפיה.....22

מבוא

בנאומו בכנסת, הצהיר שרון על הקושי האישי שלו במימוש ההחלטה על ההתנתקות:

"לי אישית קשה מנשוא ההכרעה הזאת. בכל חיי כלוחם וכמפקד, כאיש פוליטי, כחבר כנסת, כשר בממשלות ישראל וכראש ממשלה, לא ידעתי קשה כמותה. אני יודע מה משמעותה של החלטת הכנסת לגבי אלפי ישראלים המתגוררים זה שנים רבות בחבל עזה, שנשלחו לשם בשם ממשלות ישראל, ובנו שם את בתיהם, ונטעו עץ, וגידלו פרח, והולידו שם בנים ובנות שלא ידעו בית אחר. אני יודע היטב, אני שלחתי והייתי שותף למעשה הזה ורבים מאלה הם ידידי האישיים. אני מודע היטב למכאובם, לזעמם, לייאושם" (שלום, 2010 : 73 - 74).

תכנית ההתנתקות החד-צדדית משטחי יהודה ושומרון ורצועת עזה אופיינה כאירוע חריג שייזכר בתולדות ישראל בכל הזמנים. לראשונה מאז מלחמת ששת הימים החליטה ממשלת ישראל על התנתקות חד צדדית משטחים שנכבשו במלחמת ששת הימים, בלא הסכם ובלא תנאי. תכנית זו שיקפה חריגה בולטת מתפיסות מדיניות וביטחוניות מובהקות שהתגבשו בעקבות המלחמה, ובעיקר שינוי פוליטי קיצוני במפה לעבר החלטות שמאליות יותר. ההתנתקות הביאה לעקירתם של כ-8,000 מתיישבים ו-25 יישובים, וחוללה משבר אישי, אידיאולוגי-זהותי, חברתי ופוליטי, מן הקשים שידעה החברה הישראלית. משברים אלו מהווים השפעה משמעותית בקרב החברה בישראל בכלל, ובקרב המפונים בפרט, עד היום (ארנון, לוזון, שמאי ושנל, 2011).

הוגה התוכנית ומוציאה לפועל היה אריאל שרון אשר נחשב למנהיג פוליטי וצבאי ידוע בכל שנות התהוותה של מדינת ישראל. הוא הוביל את רעיון ההתיישבות בשטחים הכבושים כדי להבטיח את קדושת השטח הרציף של מדינת ישראל. בשנת 1986, כאשר הגיע לראשונה הרעיון לעקירה חד צדדית של יישובים ברצועת עזה, הוא סירב לרעיון בכל תוקף. הוא טען כי ההתיישבות מאפשרת לישראל להחזיק שליטה בפלסטינים וכן היא תורמת לעוצמתה המדינית של ישראל (ביליג והוברמן, 2019). פחות משני עשורים אחרי, שרון הוא המוביל של ביצוע התוכנית הזו.

בעבודת מחקר זו ארצה לבחון את השינוי האידיאולוגי הזה בהחלטה של שרון אשר מאפיינת משבר, הן במנהיגות שלו והן באמון המתיישבים. שאלת המחקר שלי היא: **כיצד מתבטא השינוי הפוליטי של אריאל שרון בתוכנית ההתנתקות ואיך זה השפיע על אמון המפונים במוסדות המדינה?** במהלך העבודה אתייחס גם לשתי שאלות משנה חשובות להעמקת ההבנה: (1) מה היו המניעים לשינוי האידיאולוגי של שרון? (2) מהו משבר האמון ומה היו השלכותיו על המפונים?

פרק 1: תכנית ההתנתקות

א. רקע

בעקבות כישלון המשא ומתן עם הפלסטינים על הסדר הקבע ופריצתה של האינתיפאדה השנייה בשנת 2000, העלה ראש הממשלה דאז, אהוד ברק, את הרעיון להפרדות חד-צדדית מהפלסטינים שנמצאים בשטחים. רעיון זה התבסס על העובדה כי לא ניתן יהיה להגיע עם ערפאת, או עם הרשות הפלסטינית בכלל, לאף הסדר מדיני או ביטחוני בעל פשרות. חוסר התקווה שנבע מהמבוי הסתום שבו הייתה מצויה ממשלת ישראל, יצר את הכמיהה לנקוט ביוזמה למען תושביה וחייליה. אולם, כבר אז ניתן היה לזהות את הסיכונים שביישום הרעיון. למשל, שישראל תאבד את השליטה על אזורים אלה מבחינת הפירוז מנשק וכי היא עלולה להיות מותקפת בארטילריה, בטילי נ"ט, וכדומה (ארבל וליבר, 2015).

בפברואר 2001 נבחר אריאל שרון לראשות הממשלה במקום ברק, שהתפטר. עם תחילת כהונתו הוא התנגד לרעיון ההפרדה בכל תוקף ואף אמר: "דין נצרים כדין תל אביב". לקראת כהונתו השנייה כראש ממשלה בינואר 2003 ובמהלכה, החלה להירקם תכנית הנסיגה של כוחות צה"ל מרצועת עזה ופירוק ההתיישבות היהודית בגוש קטיף וכמה מההתנחלויות ביהודה ושומרון. בעניין זה הועלו שלוש טענות בסיסיות שהגיעו משמועות שונות בחברה ובהנהגה הישראלית: (א) עזה אינה מקום בעל משמעות דתית-היסטורית לעם היהודי; (ב) מבחינה דמוגרפית הישוב היהודי ברצועת עזה יישאר תמיד אי מבודד שולי שבשולי בלב אזור צפוף ודחוס מאין כמוהו באוכלוסייה הפלסטינית; (ג) מבחינה ביטחונית אין להתיישבות הישראלית ברצועה משמעות רבת-משקל (שלום, 2010: 73).

ההתנתקות נועדה אם כן למתן את הסכסוך עם הפלסטינים באזורים משותפים על ידי צמצום החיכוך עם האוכלוסייה הפלסטינית. כתוצאה מכך, המניע העיקרי לגיבוש תכנית זו היה בטחוני גרידא כלומר זוהי החלטה ביטחונית ולא מדינית, לכן היא שוללת כל אפשרות לתהליך מדיני עם הפלסטינים מלכתחילה. הרעיון של ההתנתקות העביר את האחריות באופן מוצהר אל הצד פלסטיני על מנת שיוכיחו את רצינותם בניהול הרצועה. היה זה ניסיון לפתח אסטרטגיה דפנסיבית יותר לשיפור המצב הביטחוני מצד אחד, והתנערות ישראלית אקטיבית מכל אחריות לאוכלוסייה האזרחית שנמצאת ברצועה מצד שני. יוזמת ההתנתקות הוצגה על ידי ישראל כמהלך המשבש את ההיגיון של האסטרטגיה הפלסטינית וכקביעת "תג-מחיר" לאלימות הפלסטינית באמצעות מהלכים חד צדדיים על מנת להמחיש את יתרונה של ישראל בעיצוב הגבולות מחדש. אחת הסיבות הקלות ביותר לקידום ההתנתקות הרי נובעת מן מהמחיר הכבד של חיילים הרוגים ופצועים